

2. Турчинская К.М. Профориентация во вспомогательной школе. - К.: Рад. школа, 1976. 128 с.
3. Супрун М.О. Педагогіка: підручник. – К.: Аксіома, 2018. 400 с.
4. Супрун М.О. Мої науково-педагогічні стежки- вибрані публікації. Київ: Аксіома, 2023. 344 с. pdf - Опублікована версія [Download \(12MB\)](#)
5. Українська спеціальна педагогіка в персоналіях: Навч. посіб. / За загальною редакцією В.І. Бондаря, В.М. Синьова. – Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії, 2021, 428 с.
6. Шульженко Д. І. Віталій Іванович Бондар / Внесок викладачів кафедри психокорекційної педагогіки у розвиток історії вітчизняної корекційної освіти: навчальний посібник / за редакцією І. П. Колесника, Г. С. Пюнтківської. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. С.47-55.
7. Suprun, N. Pedagogy as an academic discipline in the context of religious education. Proceedings of the Kiev Theological Academy. 2011. No.15. – P. 323-333.
8. <https://youtu.be/SDI9--SbWSQ> Посилання на передачу «Камо грядеши» із М. О. Супруном. Тема: Інклюзивна освіта.
9. <https://youtu.be/kcmsfT4tz4k> Посилання на передачу «Від інклюзії в освіті до інклюзії в суспільстві» із М. О. Супруном. Тема: Інклюзивна освіта
10. <https://www.youtube.com/watch?v=mrXS0ySME2w> Посилання на передачу «Від інклюзії в освіті до інклюзії в суспільстві» із М. О. Супруном. Тема: Педагогіка наука чи мистецтво?
11. Інтерв'ю М. Супруна: «Духовність та освіта: Як Богослов'я впливає на Педагогіку та Психологію»? https://youtu.be/EMdxdS_-cG0?si=qJcnVwJEJbg1uDwF

*Супрун Микола Олексійович,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри спеціальної освіти
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського*

ШТЕПУРА ВІРА ГРИГОРІВНА ПАМ'ЯТЬ УЧНІВ ПРО ВЧИТЕЛІВ

Штепура Віра Григорівна – (1923 – 2018) – вчитель-ветеран Держанівської середньої школи Носівського району Чернігівської області.

Далекий вже вересень 1973 року. В наш четвертий клас на урок із української літератури прийшла Віра Григорівна Штепура. Привітавшись, вона сказала, що замість Інни Михайлівни Трухан, яка поїхала до Носівки, проведе цей урок.

Час пройшов на одному подиху... Ми із захопленням слухали роздуми вчителя про Тараса Шевченка та інших світочів нашої літератури.

Від старшокласників ми давно знали про особливий дар Віри Григорівни залучати учнів до сприйняття літературного слова. Саме тому, коли у старших класах ми розпочали вивчати світову літературу, то дійсно зрозуміли, що істинне пізнання світової літературної скарбниці можливе лише за допомогою нашого педагога.

Дискусії про літературних героїв вчили нас пошуку відповідей на власні світоглядні питання... Роздуми на уроках продовжувалися на засіданнях літературного гуртка, яким десятиліттями керувала В.Г.Штепура. Традиційними були літературні свята, що проводила вона спільно із І.М.Трухан та Р.О.Марущенко. Перемога учнів на різних олімпіадах із мови та літератури для нашої школи була цілком закономірно заслуженим результатом...

Памятаю, як на кожні канікули нам рекомендувалося прочитати класичні твори та написати своє розуміння головних їхніх ідей... Віра Григорівна радила нам

долучатися до випуску стінних літературних газет, в яких вона була літературним редактором... А чого вартує її допомога у “спробі пера” у Носівській районній газеті чи в Чернігівській обласній молодіжці. Добре памятаю свою першу маленьку замітку до районки і цукерки для літературного гуртка, що я купив за свій перший “гонорар”...

Саме в цьому гуртку почали свій шлях в журналістику та в літературу Заслужений журналіст України Микола Георгійович Будлянський та Віктор Миколайович Божок – її учні, знані далеко за межами Чернігівщини журналісти, поети, письменники...

Звичайно, головне, чому навчала нас Віра Григорівна – це стати, а головне – залишитися Людиною! Саме її жертвоне для нас учнів життя було тому свідченням. Приїхала вона в Держанівку молоденкою вчителькою і півстоліття несла сільським дітям науку про Слово! Проживала вона всі роки у маленькій прибудові колишнього панського будинку, що багато років був школою. Останні роки вона тяжко хворіла... Вдячні люди не забували свого Вчителя. Багато їй допомагала Шевела Людмила Данилівна... Особливу Вдячність хочеться висловити від імені всіх учнів Віри Григорівни моєму другу дитинства – Погибі Ганні Олександрівній, яка протягом понад десяти років робила все аби вона не відчула страшної самотності... Дякуємо Тобі, Галинко, за Твоє Добре Серце!

Коли була жива Віра Григорівна, то до її маленького житла бігла вузенька стежина, яку протоптували не байдужі до її долі люди... Зараз ця стежинка вже заросла, але не заросла стежина до нашої Пам’яті про наших Вчителів!

*Супрун Микола Олексійович,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри спеціальної освіти
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського*

ІГНАТЕНКО ГАННА ЄГОРІВНА ПАМ’ЯТЬ УЧНІВ ПРО ВЧИТЕЛІВ

Ігнатенко Ганна Єгорівна (1924–2013) — вчителька географії в Держанівській середній школі, Носівського району, Чернігівської області.

Це було ніби вчора... Восени 2008 року я отримав листа від Ганни Єгорівни Ігнатенко. Вона повідомляла, що переїхала жити до сина Михайла в Носівку, вітала мене із захистом докторської дисертації та із професорським званням. Просила дати їй відповідь, бо хоче писати мені про те, що “болить в серці”... Зворушливі слова моєї Вчительки сколихнули в душі спомини про дитинство та шкільну юність... Дійсно, для всіх поколінь Держанівських учнів Ганна Єгорівна була особливою Постаттю в нашому Житті!

Ось так і розпочалось наше листування, що тривало до останнього дня життя Шановної Ганни Єгорівни. Кожен її лист включав в себе два умовних розділи: спомини про минуле і роздуми про стогодення та майбутнє... Із листів я багато дізнався про нашу родину, оскільки вона була однокласницею моїх батьків. Вона ніжно називала нашу маму Одарочкою, а батька виключно Олексієм Микитовичем. Для мене було відкриттям, що колодязь біля її двору колись викопав мій прадід Іван... Проживаючи недалеко від неї я навіть гадки не мав про те, які споконвіку мали назви ліси, поля та долини навколо нашого села, хто в який час проживав на нашому боці села – Хуторі... Чого тільки вартують її роздуми про нашу школу, про її навчання у післявоєнному Ніжині в Педагогічному інституті імені Миколи Гоголя, про її повернення до школи молодою вчителькою географії, про той майже півстолітній педагогічний шлях, який вона гідно пройшла в нашій Школі... Практично в кожному листі вона ставила непрості